

כאן באיזה מקום. אני לא יודע איפה בדיוק — אז כולם אותו דבר. מימין: לאחר שמצא את אמו, מחזיק בה הילד ומנחם אותה על מות הבן. מעטים הילדים שהיו בבית הקברות, ואותם הפעוטים שמיררו בככי, הגבירו את הרגשת המועקה בבית הקברות.

אחיו של יהודה בן יעקב

הפרחים על אדמת הלס הסדוקה. לשאלה מדוע הוא עושה זאת, השיב: „האח שלי קבור התיר את הזרים ופיזר את קטן עבר מקבר לקבר.

זעקה אמו של ישראל, שערה לבן, ארשת פניה כואבת, מושיטה ידה בצעקה מן הכאב. האם זועקת חמס כנגד כל האנשים שגרמו לדעתה למותו של בנה. אותם אנשים שהיו אשמים במחזלים הרבים שהתבטאו עם פרוץ הקרבות. רבים מן האבלים שהיו בבית הקברות האשימו בכאבם את ראשי הממשלה במות יקיריהם.

רם שלא יראו את אדמת הלס הסדוקה. חיילת ניגשת אליו ושואלת למעשיו. הוא עונה „אח שלי פה, אני לא יודע איפה, אבל הוא פה, אז אני מסדר את הפרחים לכולם.“ החיילת מבקשת את האם. היא מוצאת אותה ליד קבר ונותנת לה את בנה. „אמא, אמא, אני רוצה את יהודה! תביאי לי את יהודה! מי לקח את יהודה? מי שם אותו בחושך?“ והדמעות זולגות וזולגות ואין מי שינחם ואין מי שיאמר „חידלו.“

„יתגדל ויתקדש שמייה רבא,“ אומר ה' חזן והעם עונה כאיש אחד, חוזר על דבריו. רק בכיו של זקן, פניו אינו מגור לחות, אינו חוזר על דברי הקדיש: „מי יאמר עלי קדיש, אלי, מי יאמר עלי קדיש?“ והמילים הארמיות מתבלבלות בין הרמעות, מתבלבלות ללא מובן, ללא פשר, „מה לנו ולקדיש? רק אותך אנחנו רוצים, רק אותך!“

יוצאים מבית הקברות, מבט אחרון, מגי יביים עוד מבט, מוחים את אחרוני הדמ' עות, מיישו לווח: „אלוהים, זה מכת בכורות, הבאת עלינו מכת בכורות, זו ממש מכת בכורות. על מה... מה חטאנו?“

החייל האלמוני

מיספרים שמות — החיילים שנקברו בטרם זוהתה גופתם. איש אינו מספיד אותם.

אחד, ילד! איפה אתה? שמע אותי! לפני שש שנים הייתי פה, צעקתי אל אביך למה השאיר אותי איתך, לבד, איך אוכל לספל בך, לקנות לך אוכל, ללמד אותך בבית ספר. רק שש שנים, אתה הלכת אליו. נכון שהלכת אליו? נכון? תגידי לי, תגידי לי, נכון שלא תשכחו אותי שם למעלה. נכון שאתם שומרים לי מקום לידכם... אב ובן תוך שש שנים, מי הביא עלינו את זה? מי הביא עלינו את זה?

והעם שומע ובוכה, שומע וכורע בככיו. אנשים נופלים. אחד אחר השני, הכאב חזק מדי, הגוף אינו יכול לכאב, מבק' שים למות, מבקשים מעט שלווה, לרגע, רק לרגע. והיא באה השלווה, בדמות ה' עילפון הטוב, המרגיע.

ושבו ישבו מעט אנשים ליד קברי יקיריהם העלו זכרונות וחמו' נות מן העבר, נשכו שפתותיהם בחוזקה ולחשו לחייל הקבור מילות פרידה. היה חזק מכל הזעקות שנשמעו בבית הקברות קודם לכן.

פרידה מחברים בקצה שורת הקברים יושב, מהורהר, חייל על קברו של חבר שנפל. השקט, שהשתרר במקום אחרי תום טקס האזכרה,

ילד קטן, בן חמש או שש, עובר מקבר לקבר ומסדר את הפרחים שעליו, מפזר